

Interkommunalt samarbeid i Agder

Utarbeidet på oppdrag av Statsforvalteren i Agder

Av Geir Vinsand

18. Oktober 2024

Av Geir Vinsand, NIVI Analyse

10 hovedfunn

1. Det er funnet 160 formelle samarbeidsordninger fordelt på 25 kommuner. Snitt pr kommune er 40, varierende fra 33 for Lindesnes til 44 for Vegårshei. Agder ligger på topp ifht. andre fylker.
2. Agder framstår som et homogent kommunefylke med lite samarbeid på tvers av fylkesgrensen, små variasjoner internt i samarbeidet og omfattende samhandling mellom forvaltningsnivåene. Det er registret over 100 permanente fagnettverk.
3. Regionrådene (IPR) likner hverandre organisatorisk, men er svært ulike når det gjelder befolkningsgrunnlag, senterstruktur og geografisk integrasjon. Nesten alle kommunene inngår i godt integrerte kommuneregioner. Fylket har ingen geografiske ekstremkommuner.
4. Region Kristiansand prioriterer felles interessehevding og den regionale utviklingsrollen. Lister, Setesdal og Østre Agder vektlegger i større grad interkommunalt samarbeid om tjenester.
5. Åseral, Iveland, Evje og Hornnes og Hægebostad framstår som geografiske vippekommuner, med samarbeid i ulike retninger. Sirdal er sterkt Agderorientert, både interkommunalt og når det gjelder statlige tilknytninger.
6. Det interkommunale samarbeidet er mest omfattende innenfor helse- og sosial. I fylket finnes mange eksempler på vellykket interkommunalt samarbeid, inkl. eksempel på samarbeid om administrative støttefunksjoner med betydelig økonomisk innsparing (AKST).
7. Det registreres store variasjoner i andelen av kommunene som samarbeider om ulike oppgaver. Overraskende få samarbeider om lønn og regnskap, samfunnsmedisin og andre kompetansekrevede oppgaver. Ingen kommuner samarbeider om regionalt plankontor eller felles økonomikontor. Det er også lite formalisert samarbeid innenfor klima, miljø og samfunnssikkerhet.
8. Kjernesamarbeidet om administrasjon og tjenester anslås til 4-5 prosent av totale årsverk, samarbeid gjennom selskaper til rundt 10 prosent.
9. Sentrert administrativ vertskommunemodell dominerer. Kristiansand og Arendal er vertskommuner for en tredjedel av registrerte ordninger. Nærmere 60 prosent av dagens samarbeidsordninger er organisert uten formelle styringsorganer med deltakelse fra politikere.
10. Alle kommuneregionene står overfor store utviklingsmuligheter i det interkommunale samarbeidet som kan bidra til bedre ressursbruk, mer likeverdige tjenester og mer utviklingsdyktige kommuner.

Definisjon av interkommunalt samarbeid

1. Samarbeid uten organisatorisk overbygning
 - Avtalebasert samarbeid uten spesiell hjemmel (kjøp og salg)
 - Administrativt vertskommunesamarbeid KL § 20-2

2. Samarbeid med organisatorisk overbygning
 - Vertskommune med felles, folkevalgt nemnd KL § 20-3
 - Interkommunalt politisk råd etter kapittel 18
 - Kommunalt oppgavefellesskap etter kapittel 19
 - Interkommunalt selskap (IKS)
 - Aksjeselskap (AS) med mer enn 50 prosent direkte kommunal eierandel

3. Andre samarbeidsformer som unntaksvis regnes med
 - Stiftelser (STI)
 - Ansvarlig selskap (ANS/DA)
 - Samvirke (SA)
 - Interesseorganisasjoner/foreninger

Utenfor definisjonen

- Løpende prosjekter av ulik karakter og varighet
- Fagnettverk
- Samarbeid der fylkeskommunen eller staten er hovedaktører
- AS der andre aktører enn kommuner hovedeiere
- Selskaper med indirekte eierskap

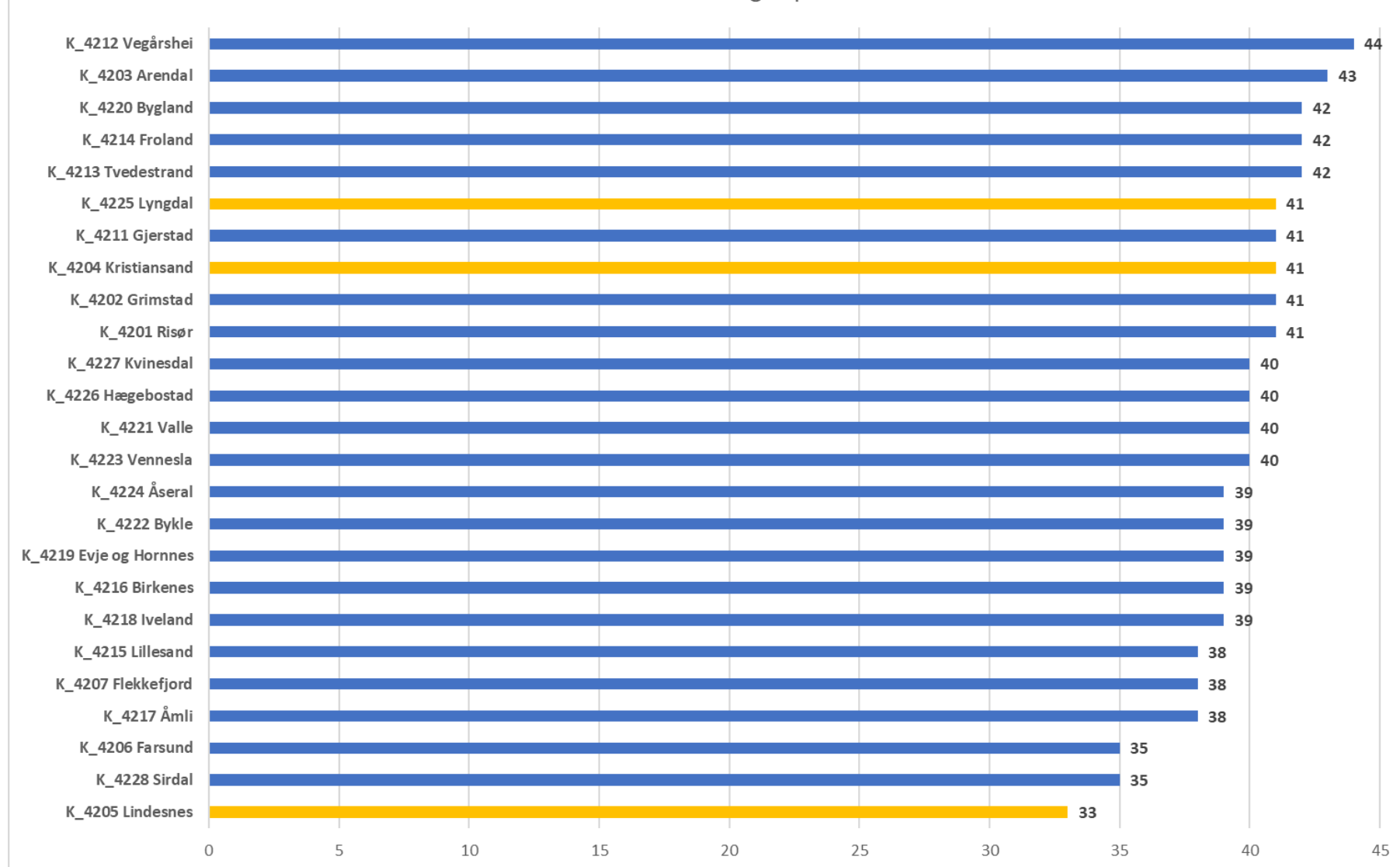
160 registrerte samarbeidsordninger

Geografisk nivå	Agder 2024		MR 2023		Trøndelag 2020	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Lokalt nivå 2-3K	62	39	92	46	150	52
Regionrådsnivå 4-9K	65	41	85	42	104	36
Høyere geografisk nivå	33	21	23	12	35	12
Sum	160	100	200	100	289	100

Ordninger pr kommuneregion	Antall	Prosent
Østre Agder	30	19
Setesdal	17	11
Region Kristiansand	25	16
Lister	19	12
Grenseoverskridende	69	43
Sum ordninger	160	100

Antall ordninger pr kommune

Antall samarbeidsordninger pr kommune

Snitt Agder 40 MR 36 Trøndelag 35 Buskerud 34 Nordland 30 Troms 28 Finnmark 21

24 nyetableringer etter 2020

Nr	Samarbeidsordning	År
1	Verneområdestyre for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder	2020
2	NAV Midt-Agder	2020
3	NAV Lister	2020
4	Agder Kommunerevisjon IKS	2020
5	Oppmåling Birkenes-Iveland	2021
6	Mankalk Lindesnes	2021
7	Kristiansand havn IKS	2021
8	Listerhavnene IKS	2021
9	Nasjonalt Kommunesamarbeid for 110-sentralene IKS	2021
10	Legetjenesten Evje og Hornnes og Bygland kommuner	2021
11	Regnskapssamarbeid AKST-Vegårshei	2021
12	NAV Øst i Agder	2022
13	Sammen på vei-Kristiansand	2022
14	Sandripehia Fritidspark kommunalt oppgavefelleskap	2023
15	Vannområdekoordinator Nidelva-Gjerstad/Vegår	2023
16	Vannområdekoordinator Mandal-Audna, Lygna og Sira-Kvina	2023
17	Vannområdekoordinator Otra	2023
18	Vannområdekoordinator Tovdalvassdraget	2023
19	110 Agder IKS	2023
20	Østre Agder Interkommunale Helsebygg IKS	2023
21	Grimevann interkommunale vannverk IKS	2024
22	Felles brannsjef Flekkefjord-Sirdal	2024
23	Lister barnehagemyndighet	2024
24	Felles arkiv og dokumentcenter for Birkenes og Lillesand	2024

Nr	Oppgave	Antall kommuner Agder 2024	Prosent Agder 2024 (25K)
1	Revisjon	25	100
2	Kontrollutvalgssekretariat	25	100
3	Interkommunalt arkiv	25	100
4	Innkjøp	25	100
5	Samhandlingskoordinator	25	100
6	Barnevernvakt	25	100
7	Krisesenter	25	100
8	Brann 110-sentral	25	100
9	Akutt forurensning IUA	25	100
10	Veterinærvakt	25	100
11	Attføringsbedrift	25	100
12	Museumsdrift	25	100
13	Regionalt næringsfond	25	100
14	Legevakt	24	96
15	Legevaktsentral	24	96
16	Renovasjon, gjenvinning	24	96
17	Friluftsråd	23	92
18	IKT	22	88
19	Felles brannvesen	22	88
20	Barnevern	21	84
21	Personvernombud	20	80
22	Responsenter velferdsteknologi	20	80
23	PP-tjeneste	16	64
24	Felles NAV-kontor	16	64
25	Øvrig landbruk, jord, skog, vilt, utmark	12	48
26	Verneområdestyre	12	48
27	Kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH)	10	40
28	Jordmor	9	36
29	Barnehagetsyn	9	36
30	Felles kulturskole	8	32
31	Interkommunalt plansamarbeid/arealplan	6	24
32	Studiesenter	6	24
33	Felles kommunelege/legetjeneste	6	24
34	Lønnsarbeid	5	20
35	Interkommunalt havneselskap	4	16
36	Gjestelever	4	16
37	Miljørettet helsevern	4	16
38	Kommunepsykolog	4	16
39	Regnskap	4	16
40	Kommuneadvokat, jussamarbeid	4	16
41	Spesialskoljetjenester	3	12
42	Felles landbrukskontor	2	8
43	Voksenopplæring	2	8
44	Øvrig brannsamarbeid	2	8
45	Vannforsyning	2	8
46	Avløp/reanseanlegg	2	8
47	Matrikkelføring	2	8
48	Kommunal innkreving	2	8
49	Gjeldsrådgivning	0	0
50	Gjestebarnehagebarn	0	0
51	Biblioteksjef	0	0
52	Sykehjemsplasser	0	0
53	Byggesak	0	0
54	Felles plankontor	0	0
55	Kommuneoverlege/samfunnsmed. enhet	0	0

Hyppige samarbeids-områder

Vanlige samarbeids-områder

Sjeldne samarbeids-områder

Store variasjoner i andelen av kommunene som samarbeider om ulike oppgaver

Mange velfungerende samarbeid

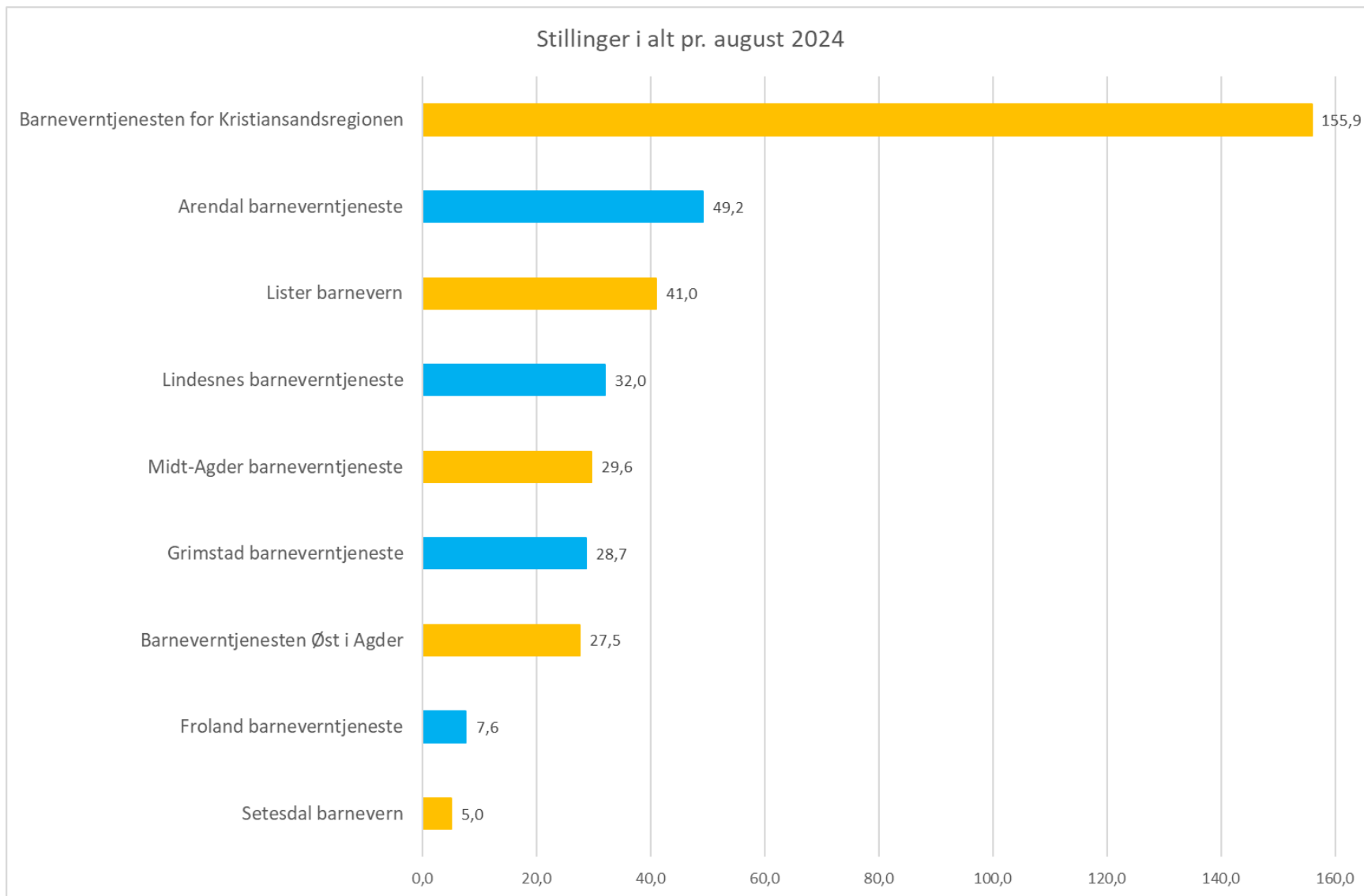
1. Om NAV, PPT, barnevern og andre lovpålagte velferdstjenester
2. Om brannvesen, havneforvaltning, miljø- og avfallsbedrifter og andre oppgaver innenfor teknisk sektor
3. Om kompetansekrevende nøkkelstillinger som personvernombud, jurist og jordmor
4. Om IKT og andre administrative støttefunksjoner

Viktige erfaringer i Agder kommunale støttetjenester (AKST)

- 21 prosent nedgang i stillingsressurs
- Økte inntekter fra refusjon av syke- og foreldrepenger
- Andre kvalitetsgevinster
- Posisjonert for bruk av AI

Samarbeid bidrar til bærekraftige fagmiljøer

Stillinger i alt pr. august 2024

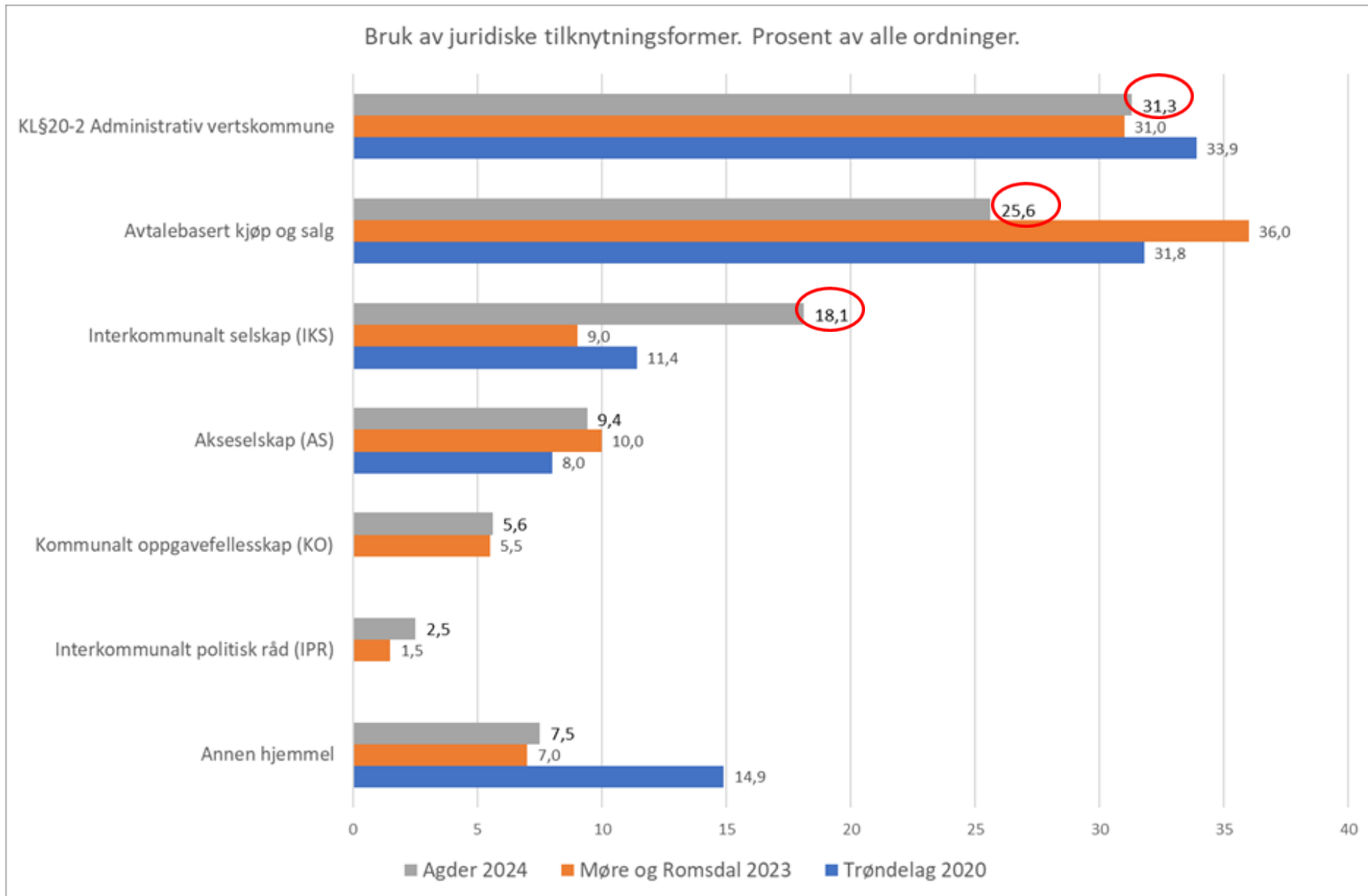

13 NAV-kontor med ulik organisering

NAV-kontor	Kommune(r)	Ledelsesform	Kommunale årsverk	Statslige årsverk	Totale årsverk
NAV Øst i Agder	Gjerstad, Vegårshei, Froland, Tvedestrand	Felles - kommune	26,8	23,9	50,7
NAV Midt-Agder	Vennesla, Iveland, Åseral, Bygland, Valle, Bykle	Felles - kommune	43,0	21,0	64,0
NAV Lister	Farsund, Flekkefjord, Sirdal, Lyngdal, Kvinesdal, Lund (Rogaland)	Felles - statlig	63,6	43,0	106,6
NAV Kristiansand		Felles - kommune	148,7	131,2	279,9
NAV Birkenes		Felles - statlig	4,5	5,2	9,7
NAV Lillesand		Felles - kommune	20,0	11,1	31,1
NAV Lindesnes		Felles - statlig	41,1	25,2	66,3
NAV Hægebostad	Statlig del inngår i NAV Lister. Kommunal del hos kommunen				0,0
NAV Evje og Hornnes		Felles - statlig	11,0	5,0	16,0
NAV Arendal		Felles - statlig	80,5	50,8	131,3
NAV Grimstad		Felles - kommune	13,0	26,2	39,2
NAV Risør		Felles - statlig	16,8	5,7	22,5
NAV Åmli	Statlig del inngår i NAV Øst i Agder. Kommunal del hos kommunen				0,0
	Sum årsverk		469,0	348,3	817,3

Tabell 3.5 Organisering og dimensjonering av NAV-kontor pr mai 2024. Kilde: NAV Agder

Administrativ organisering uten organisatorisk overbygning dominerer

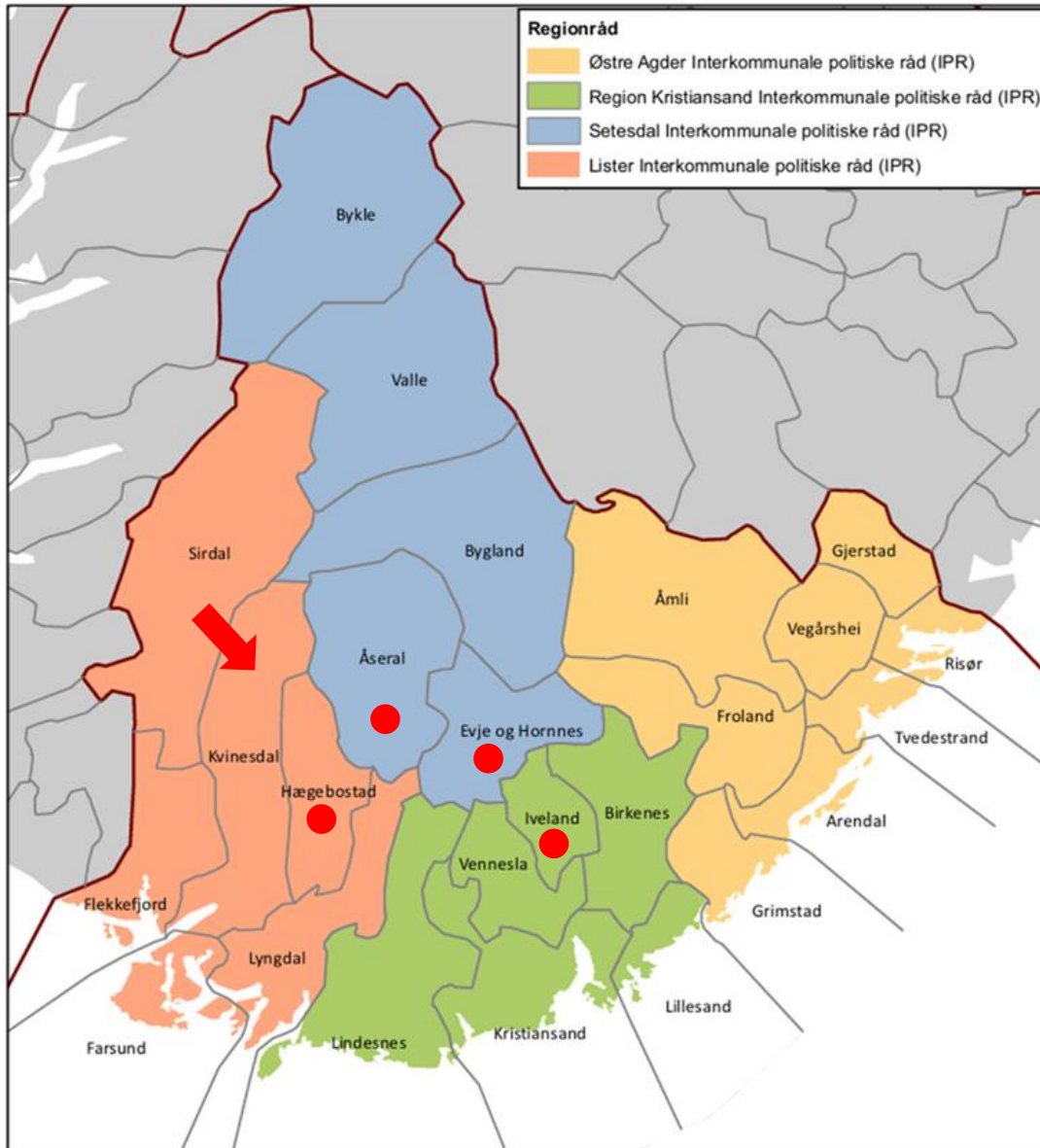

Sentralisert vertskommuneansvar

Kommune	Innbyggere 1.1.2024	Antall ordninger der kommunen ivaretar vertskommuneansvar	Antall ordninger totalt
K_4204 Kristiansand	116986	26	41
K_4205 Lindesnes	23690	6	33
K_4223 Vennesla	15452	6	40
K_4215 Lillesand	11523	5	38
K_4216 Birkenes	5480	6	39
K_4218 Iveland	1380	0	39
K_4203 Arendal	46355	24	43
K_4202 Grimstad	24969	4	41
K_4201 Risør	6825	2	41
K_4213 Tvedestrand	6323	4	42
K_4214 Froland	6236	0	42
K_4211 Gjerstad	2444	2	41
K_4212 Vegårshei	2268	1	44
K_4217 Åmli	1802	3	38
K_4219 Evje og Hornnes	3967	11	39
K_4221 Valle	1205	5	40
K_4220 Bygland	1180	3	42
K_4222 Bykle	1011	2	39
K_4224 Åseral	923	5	39
K_4225 Lyngdal	10835	7	41
K_4206 Farsund	9876	6	35
K_4207 Flekkefjord	9279	6	38
K_4227 Kvinesdal	6192	5	40
K_4228 Sirdal	1873	0	35
K_4226 Hægebostad	1776	0	40

Rom for bedre
arbeidsdeling i alle
delregioner

Fire geografiske vippekommuner

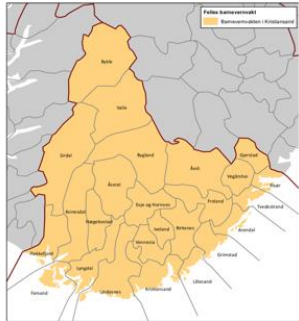
Sirdal er sterkt Agderorientert i det interkommunale samarbeidet og statlige tilknytninger

Unntak:

- 110 Sør-Vest
- Sør-Vest politidistrikt
- Sør-Rogaland Tingrett (Egersund)

Alle mulige strukturer for samarbeid

Barnevernsvakt

Krisesenter

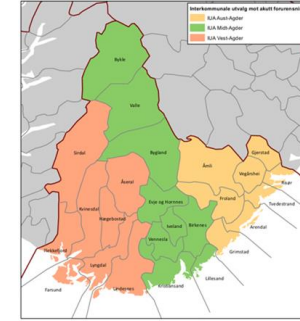
Kontrollutvalgsekretariat

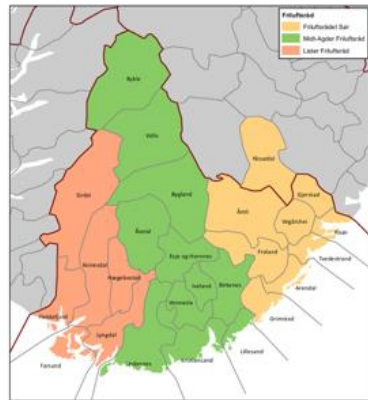
Revisjon

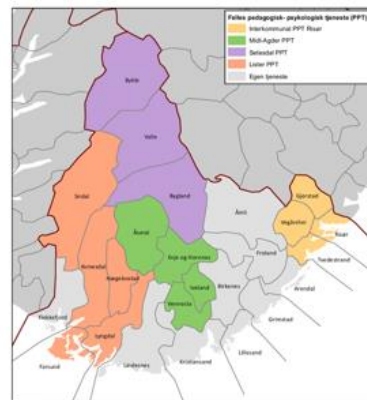
Beredskap mot akutt forurensning (IUA)

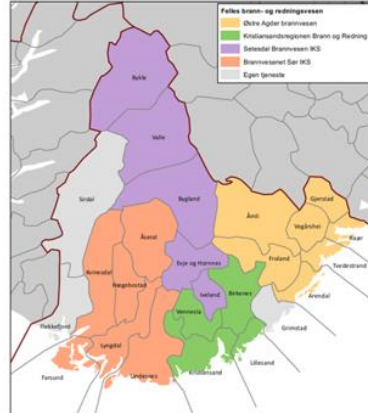
Friluftsråd

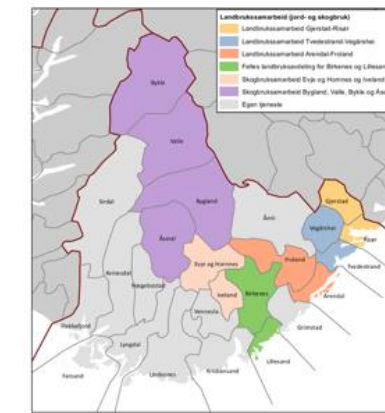
PPT

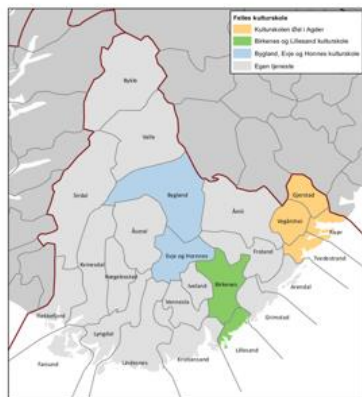
Brannvesen

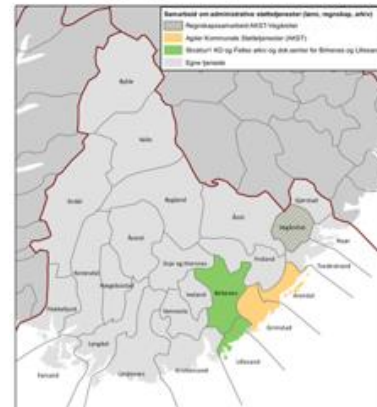
Landbruk

Kulturskole

Lønn og regnskap

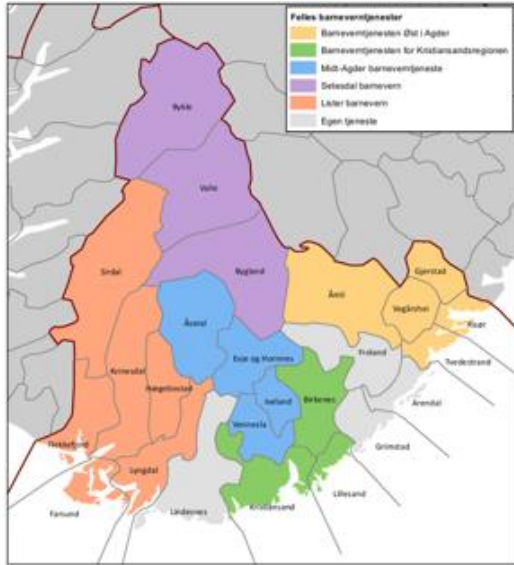

Regionalt næringsfond

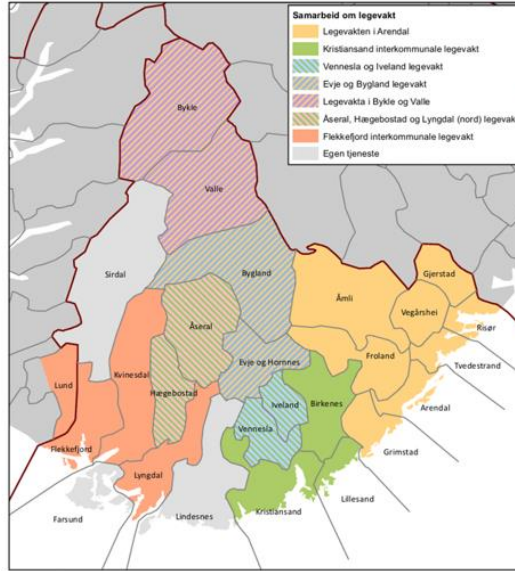

Rasjonelle tjenestestrukturer?

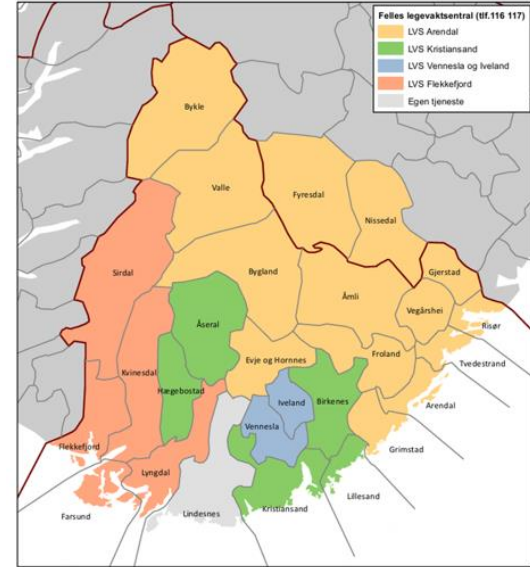
Barnevern

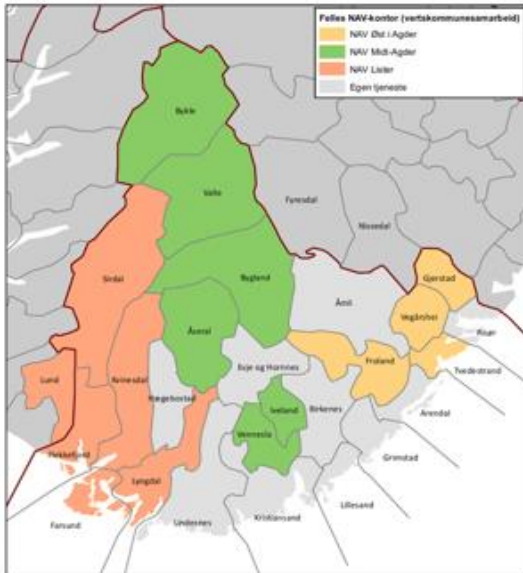
Legevakt

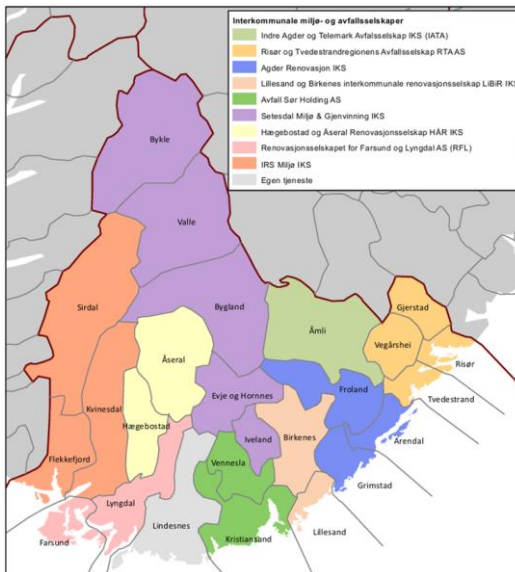
Legevaktsentral

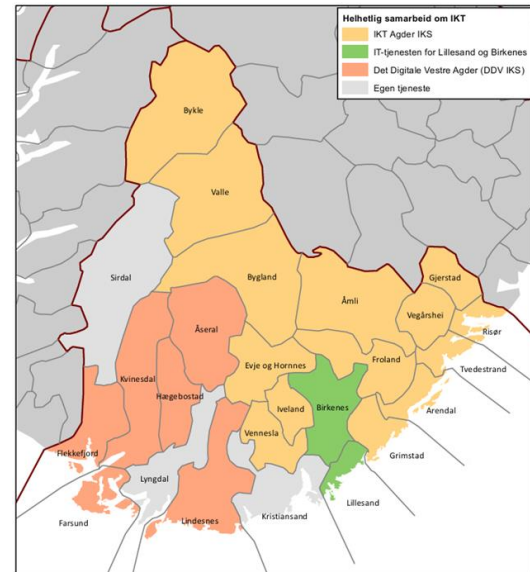
NAV

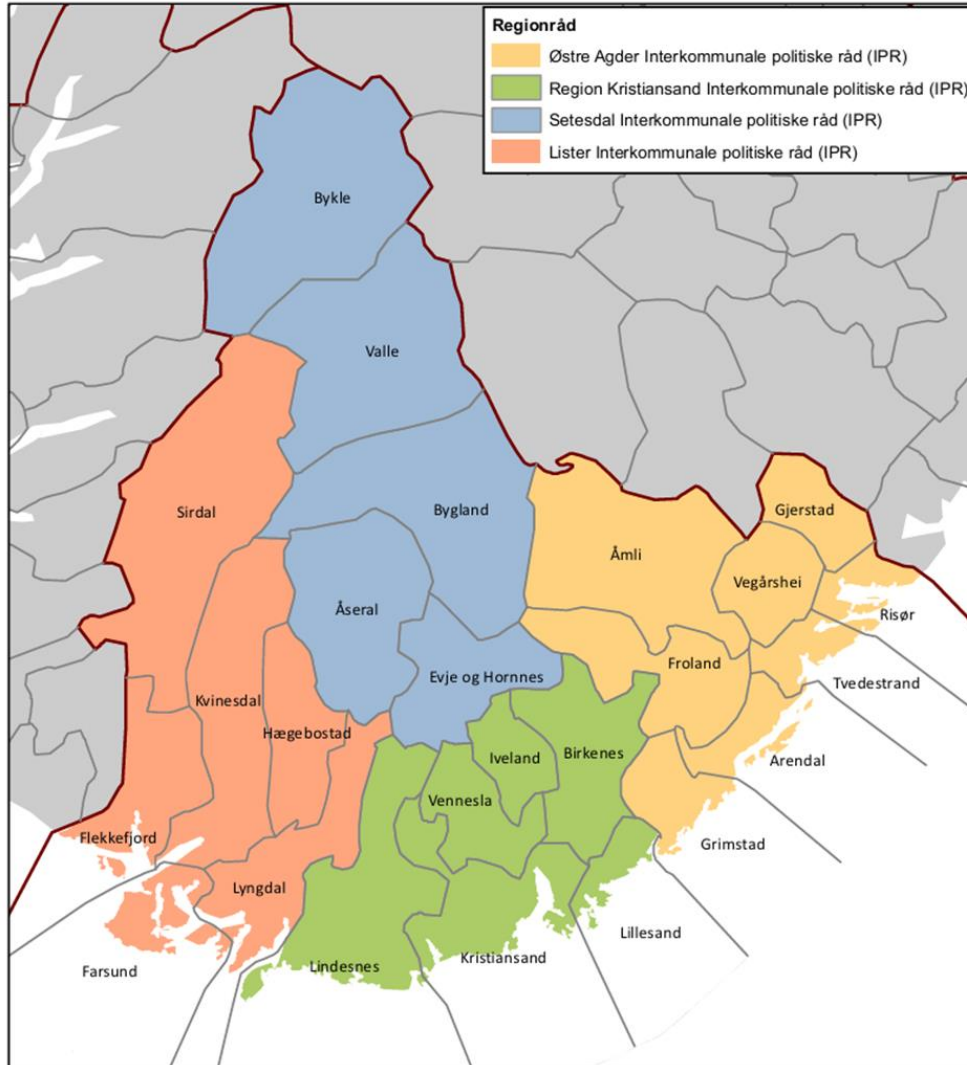
Renovasjon

IKT

Regionrådene (IPR)

Som regel tre roller

1. Den regionale utviklingsrollen
2. Felles interessehevding
3. Samarbeid om administrasjon og tjenesteproduksjon

Rådgivende organ

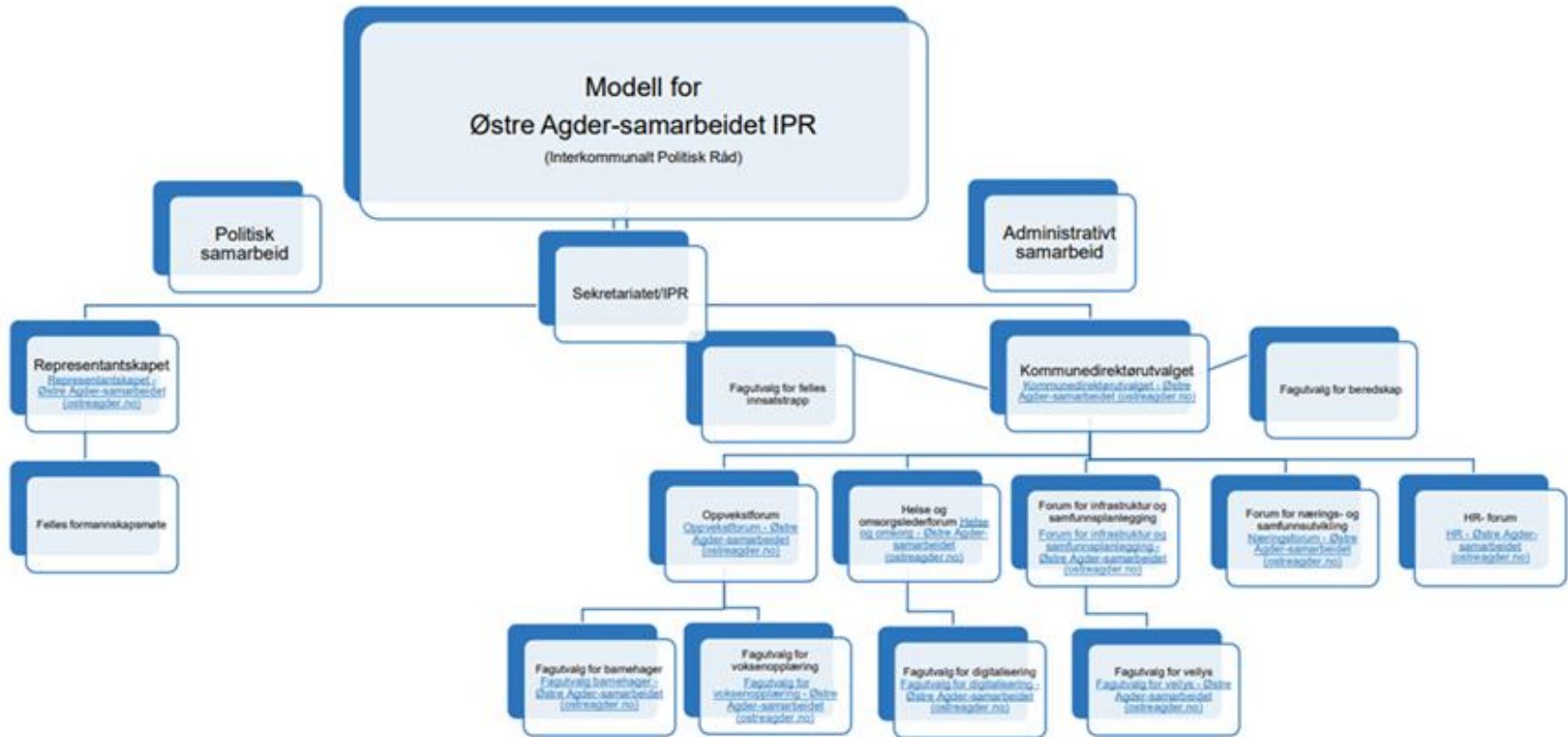
Ikke beslutningsmyndighet

Begrenset politisk representasjon fra kommunestyrene

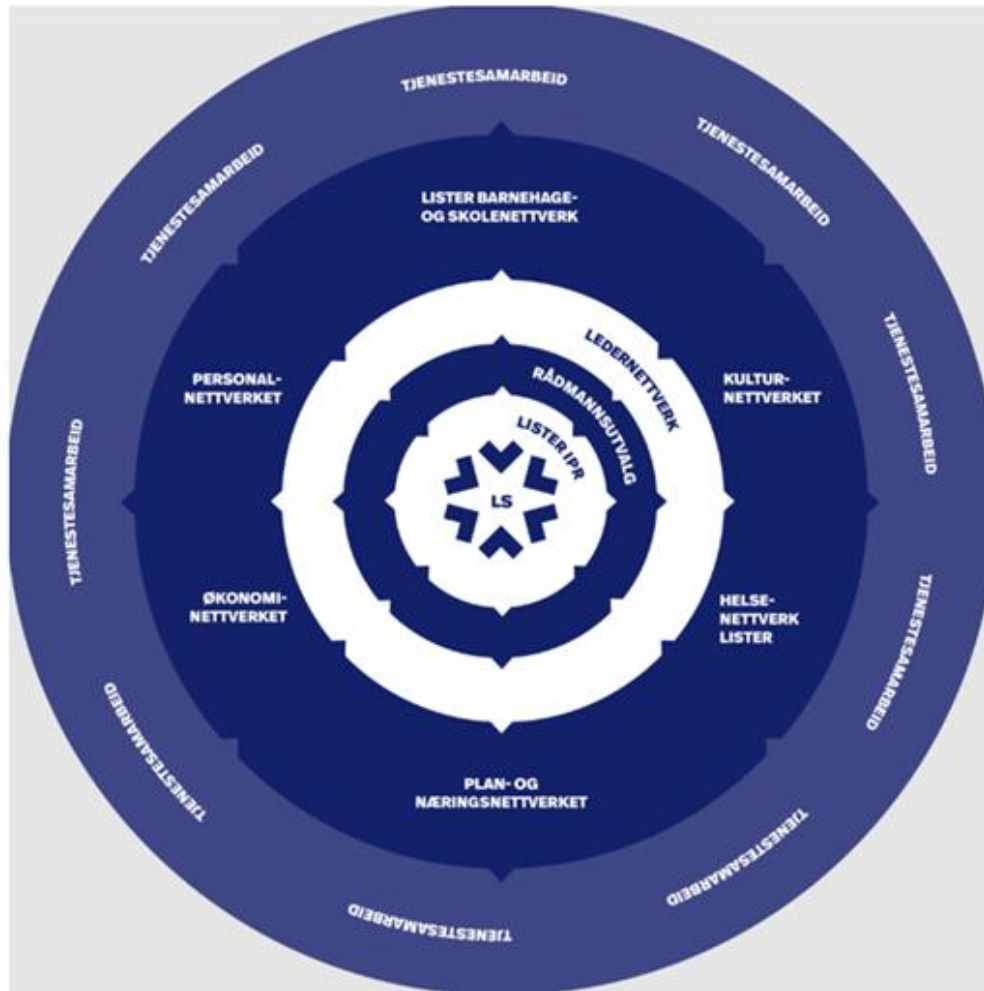
Kommunedirektørutvalg med mange underliggende fagnettverk

Sekretariat med 1-6 årsverk, samlet 12 årsverk

Østre Agder-samarbeidet

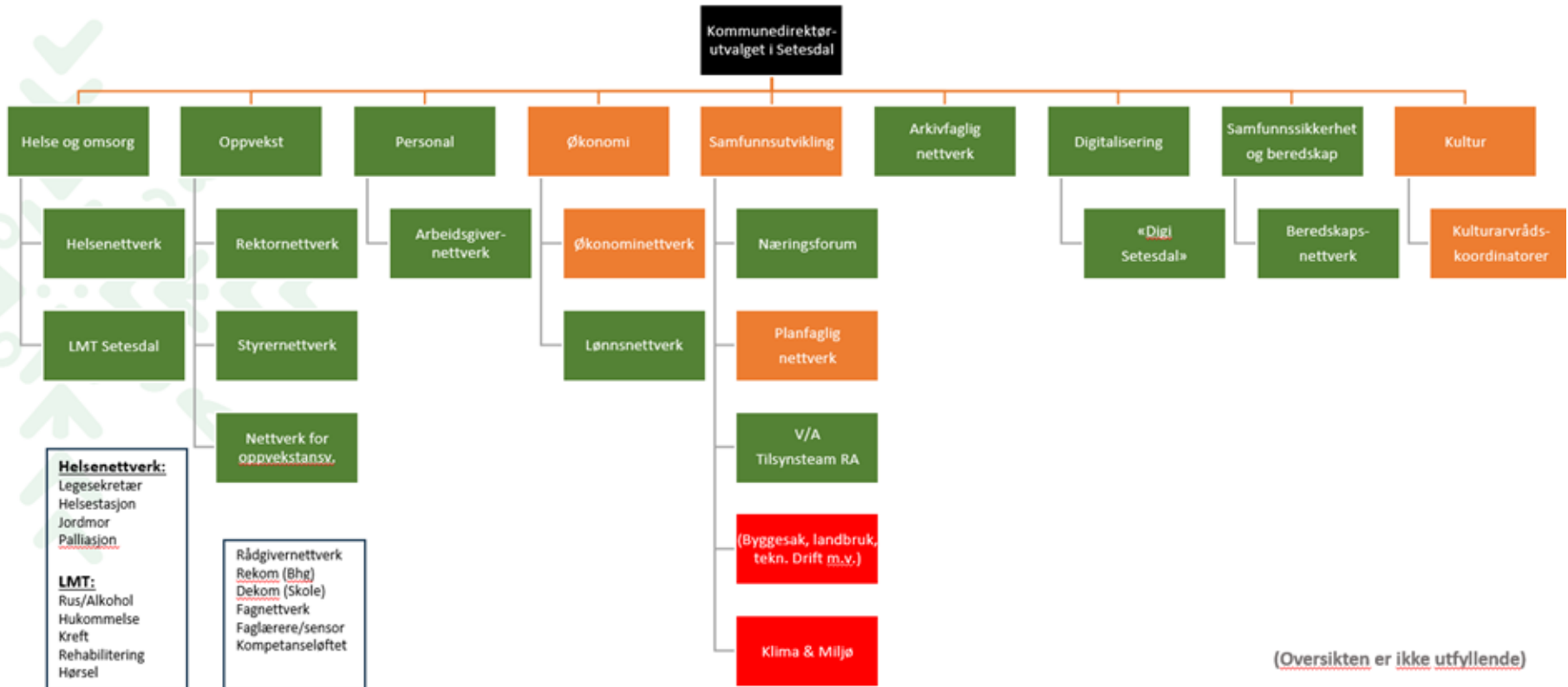
Listersamarbeidet

Fagnettverk i Setesdal

Oversikt over interkommunale nettverk o.a. fagmiljø som sorterer under kommunedirektørutvalget i Setesdal

(Oversikten er ikke utfyllende)

70 fagnettverk knyttet til regionrådene

Nr	Navn på fagnettverk	Nr	Navn på fagnettverk
1	Kommunedirektørutvalget i Østre Agder	36	Klima&Miljø Setesdal
2	Regionalt samarbeidsutvalg i Østre Agder (RS)	37	Digi Setesdal
3	Østre Agder forum for infrastruktur og samfunnsplanlegging	38	Beredskapsnettverk Setesdal
4	Østre Agder helse- og omsorgslederforum (HLF)	39	Kulturarvrådscoordinatorer Setesdal
5	Østre Agder oppvekstforum	40	Rådgivernettsverk Setesdal
6	Østre Agder næringsforum	41	Fagnettverk for matte, norsk og engelsk i Setesdal
7	Østre Agder HR-forum	42	Kommunedirektørutvalget i Region Kristiansand
8	Fagutvalg for kommuneoverleger i Østre Agder	43	Regionalt samarbeidsutvalg i Region Kristiansand (RS)
9	Fagutvalg for veilyis i Østre Agder	44	Arbeidsgivernettsverk Region Kristiansand
10	Fagutvalg for digitalisering i Østre Agder	45	HMS-nettverk Region Kristiansand
11	Fagutvalg for barnehager i Østre Agder	46	Helse- og omsorgsnettverket Region Kristiansand (HLF)
12	Fagutvalg for voksenopplæring i Østre Agder	47	Folkehelsenettverket Region Kristiansand
13	Fagutvalg for felles innsatsstrapp i Østre Agder	48	KRIM-nettverket Region Kristiansand
14	Fagutvalg for beredskap i Østre Agder	49	Næringsnettverket Region Kristiansand
15	Fagutvalg for analyse og kunnskapsutvikling i Østre Agder	50	Oppvekstnettverket Region Kristiansand
16	Administrativt organ for legevakt og KØH-tilbudet i Østre Agder	51	Eiernettverket Region Kristiansand
17	Kommunedirektørutvalget i Setesdal	52	Nettverk for samfunnsutvikling og plan
18	Regionalt samarbeidsutvalg i Setesdal (RS)	53	Kommunedirektørutvalget i Lister
19	Helsenettverket i Setesdal (HLF)	54	Regionalt samarbeidsutvalg i Lister (RS)
20	Fagnettverket Psykisk helse og rus Setesdal	55	Helsenettverk Lister (HLF)
21	Ressursnettverk for lindrende omsorg Setesdal	56	Fagutvalg psykisk helse og rus Lister
22	Hukommelsesteamet Setesdal	57	Fagutvalg velferdsteknologi
23	Nettverk for hørsel Setesdal	58	Folkehelsekoordinatorer Lister
24	Helsesykepleier og jordmornettverk i Setesdal	59	Lokal koordinerende avatalegruppe Lister
25	Sjenkeansvarlige Setesdal	60	Nettverk for institusjonstjenester Lister
26	Rektornettverk Setesdal	61	Nettverk for tjenestekontor/forvaltning Lister
27	Styrernettsverk Setesdal	62	Nettverk for årstunus i Lister
28	Nettverk for oppvekstansvarlige Setesdal	63	Kompetanseløft for spesialpedagogikk og inkludering i Lister
29	Arbeidsgivernettsverk Setesdal	64	Lister Ledernettsverk
30	Økonominettsverk Setesdal	65	Lister kulturnettverk
31	Lønnsnettverk Setesdal	66	Lister Personalsjefnettverk
32	Næringsforum Setesdal	67	Økonominettsverket Lister
33	Planfaglig nettverk Setesdal	68	Lister plan- og næringsnettverk
34	V/A Tilsynsteam RA Setesdal	69	Lister barnehage- og skolenettverk
35	Byggesak, landbruk, teknisk drift m.v. Setesdal	70	HMS-nettverk Lister

Mange andre fagnettverk og arenaer

Nr	Navn på fagnettverk/samhandlingsarena	Nr	Navn på fagnettverk/samhandlingsarena
1	Demensnettverk USHT Vest-Agder	23	Helsefellesskap: Strategisk samarbeidsutvalg (SSU)
2	Lindringsnettverk USHT Vest-Agder	24	Helsefellesskap: Kommunenes overordnede strategiske samarbeidsutvalg (KOSS)
3	Habiliteringsnettverk USHT Vest-Agder	25	Helsefellesskap: Overordnet Strategisk Organ (OSO) for forskning, utdanning og innovasjon
4	Saksbehandlerforum USHT Vest-Agder	26	Helsefellesskap: Faglige samarbeidsutvalg (FSU)
5	Demensnettverk USHT Østre-Agder	27	Koordinerende avtalegruppe (KA) (SSU)
6	Lindringsnettverk USHT Østre-Agder	28	Arbeidsgruppe analyse og styringsdata (SSU)
7	Habiliteringsnettverk USHT Østre-Agder	29	Medisinsk samhandlingsråd (MSR) (SSU)
8	Saksbehandlerforum USHT Østre-Agder	30	Samhandlingsråd for somatisk rehabilitering (SSU)
9	Gode pasientforløp USHT Østre-Agder	31	Samhandlingsråd psykisk helse og rus (FPR)
10	Observasjon og NEWS USHT Østre-Agder	32	Samhandlingsråd akuttmedisinsk kjede (SSU)
11	Nettverk for legemiddelhåndtering Kristiansand	33	Samhandlingsråd Jordmortjeneste (SSU)
12	Barnevernslederforum Agder	34	Samhandlingsråd IKT-forum (SSU)
13	Læringsnettverk barnevern vest i Agder	35	Agdernettveket Recovery
14	Læringsnettverk barnevern øst i Agder	36	Ressurssykepleier nettverk palliasjon og kreftomsorg i Agder
15	Legekonferansen på Agder	37	Helsesykepleiernettverk i Agder
16	Regional kooordinerende gruppe (RKG) (e-helse)	38	Jordmorutvalg i Agder
17	Arbeidsutvalg RKG (AU RKG)	39	Samarbeidsutvalg HLF Agder
18	Kreftkoordinator nettverk Agder	40	Leverandørdialog VFT Agder
19	Oksygenkontakter nettverk Agder	41	Analysenettverk Agder
20	Referansegruppe SSHF	42	Digi Agder
21	Regionalpolitisk industrigruppe Agder	43	Kommunedirektørkollegiet Agder
22	Helsefellesskap: Partnerskapsmøtet		

Samhandlingsstruktur mellom kommunene og staten

Fylkesgeodataplan for Agder, FylkesROS, politiråd, verneområdeforvaltning, ACT- og FACT-team innenfor helsetjenesten, **lovpålagte helsefelleskap** m.m.

Kapittel 6. Samarbeid mellom kommuner og regionale helseforetak mv.

§ 6-1. *Plikt til å inngå samarbeidsavtale*

Kommunestyret selv skal inngå samarbeidsavtale med det regionale helseforetaket i helseregionen eller med helseforetak som det regionale helseforetaket bestemmer. Kommunen kan inngå avtale alene eller sammen med andre kommuner.

Samarbeidet skal ha som målsetting å bidra til at pasienter og brukere mottar et helhellig tilbud om helse- og omsorgstjenester.

Pasient- og brukererfaringer skal inngå i vurderingsgrunnlaget ved utarbeidelsen av avtalen. Pasient- og brukerorganisasjoner skal medvirke i forbindelse med utarbeidelse av avtalene.

§ 6-2. *Krav til avtalens innhold*

Avtalen skal som et minimum omfatte:

1. enighet om hvilke helse- og omsorgsoppgaver forvaltningsnivåene er pålagt ansvaret for og en felles oppfatning av hvilke tiltak partene til enhver tid skal utføre,
2. retningslinjer for samarbeid i tilknytning til innleggelse, utskrivning, habilitering, rehabilitering og lærings- og mestringstilbud for å sikre helhetlige og sammenhengende helse- og omsorgstjenester til pasienter med behov for koordinerte tjenester,
3. retningslinjer for innleggelse i sykehus,
4. beskrivelse av kommunens tilbud om døgnopphold for øyeblikkelig hjelp etter § 3-5 tredje ledd,
5. retningslinjer for samarbeid om utskrivningsklare pasienter som antas å ha behov for kommunale tjenester etter utskrivning fra institusjon,
6. retningslinjer for gjensidig kunnskapsoverføring og informasjonsutveksling og for faglige nettverk og hospitering,
7. samarbeid om forskning, utdanning, praksis og læretid,
8. samarbeid om jordmortjenester,
9. samarbeid om IKT-løsninger lokalt,
10. samarbeid om forebygging,
11. omforente beredskapsplaner og planer for den akuttmedisinske kjeden,
12. konkret beskrivelse av hvordan partene sammen skal utvikle og planlegge tjenestene og
13. samarbeid om ytelse av helse- og omsorgstjenester til barn og unge med sammensatte vansker og lidelser, og som derfor mottar tjenester fra begge forvaltningsnivåene.

Når det avtales samarbeidstiltak, må avtalen klargjøre ansvarsforholdene, herunder må arbeidsgiveransvaret avklares. Videre må det avtales hvordan samarbeidstiltaket skal organiseres og finansieres.

325 avtaler i Agder?
4641 avtaler i Norge?

HELSEFELLESSKAPET AGDER

Brukere og fastleger deltar på alle nivå

Partnerskapsmøtet

Politisk og administrativ toppledelse i kommuner og helseforetak

Helsekonferansen

Helsefaglig og administrativ deltakelse

Årlige møter for å forankre retning

Strategisk samarbeidsutvalg (SSU)

Administrativ toppledelse i regioner og helseforetak

Regionale samarbeidsutvalg (RS)

Administrativ ledelse i kommuner og helseforetak

Region Kristiansand
Region Østre Agder
Region Lister
Region Setesdal

Utvikle strategier og håndtering av regionale saker

Utvikle strategibaserte handlingsplaner

Håndtering av lokale saker

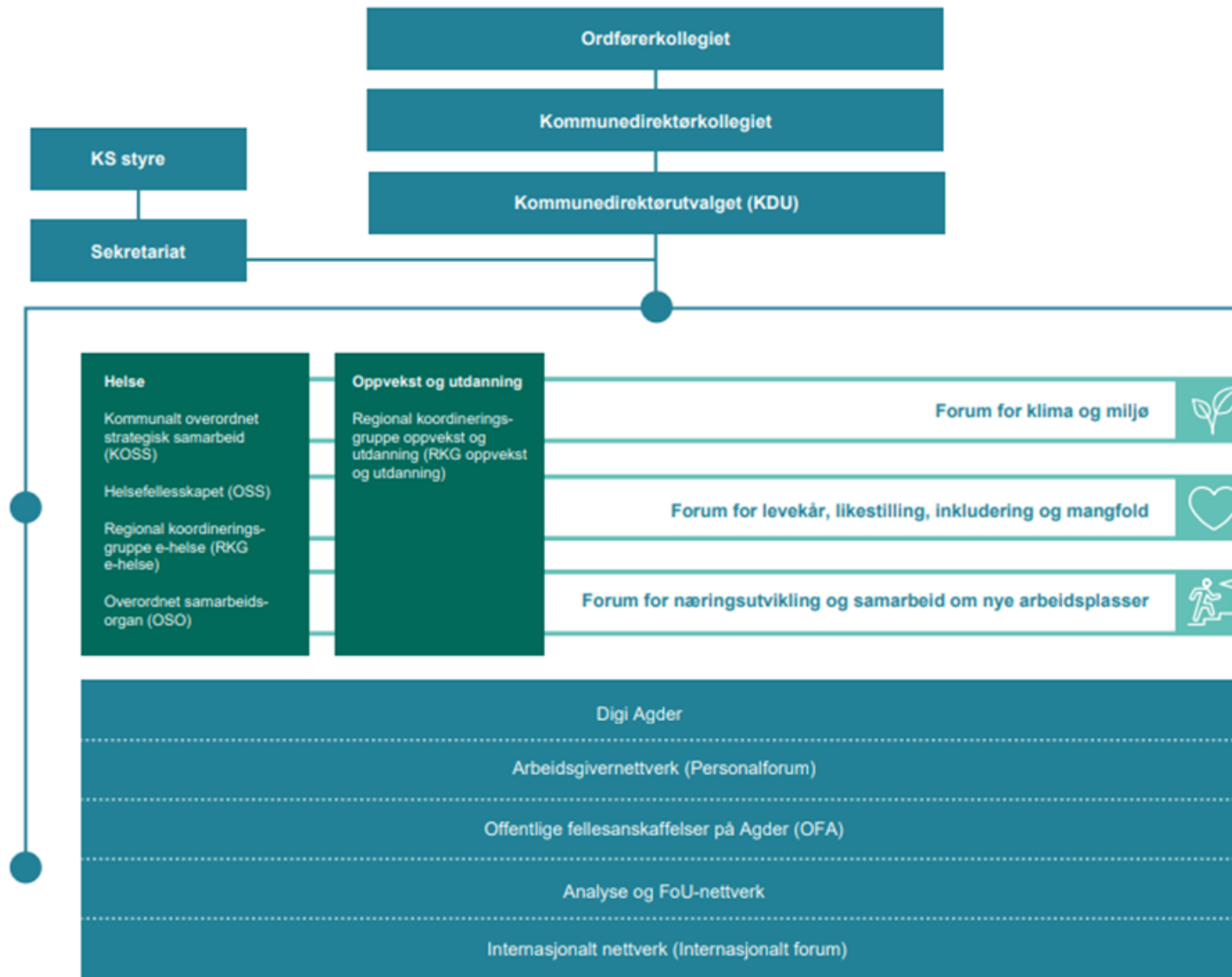
Faglige samarbeidsutvalg (FSU)

Fagkompetanse fra kommuner og helseforetak

Utrede kunnskapsgrunnlag

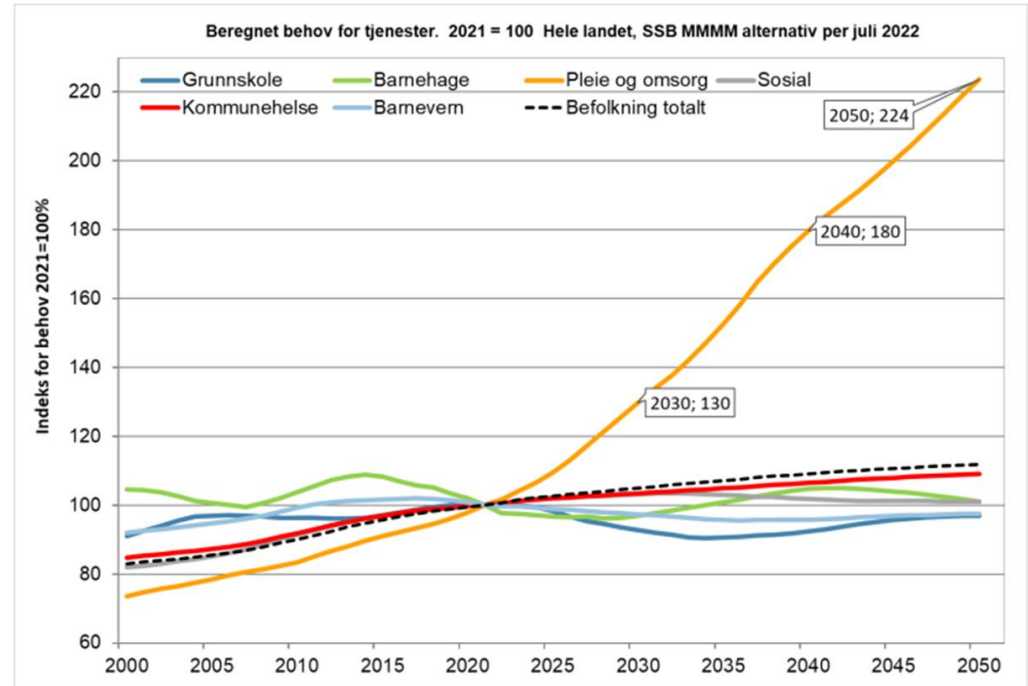
Utvikle prosedyrer og tjenestemodeller

Samhandlingsstruktur under #vårtagder

Skarpere utfordringsbilde

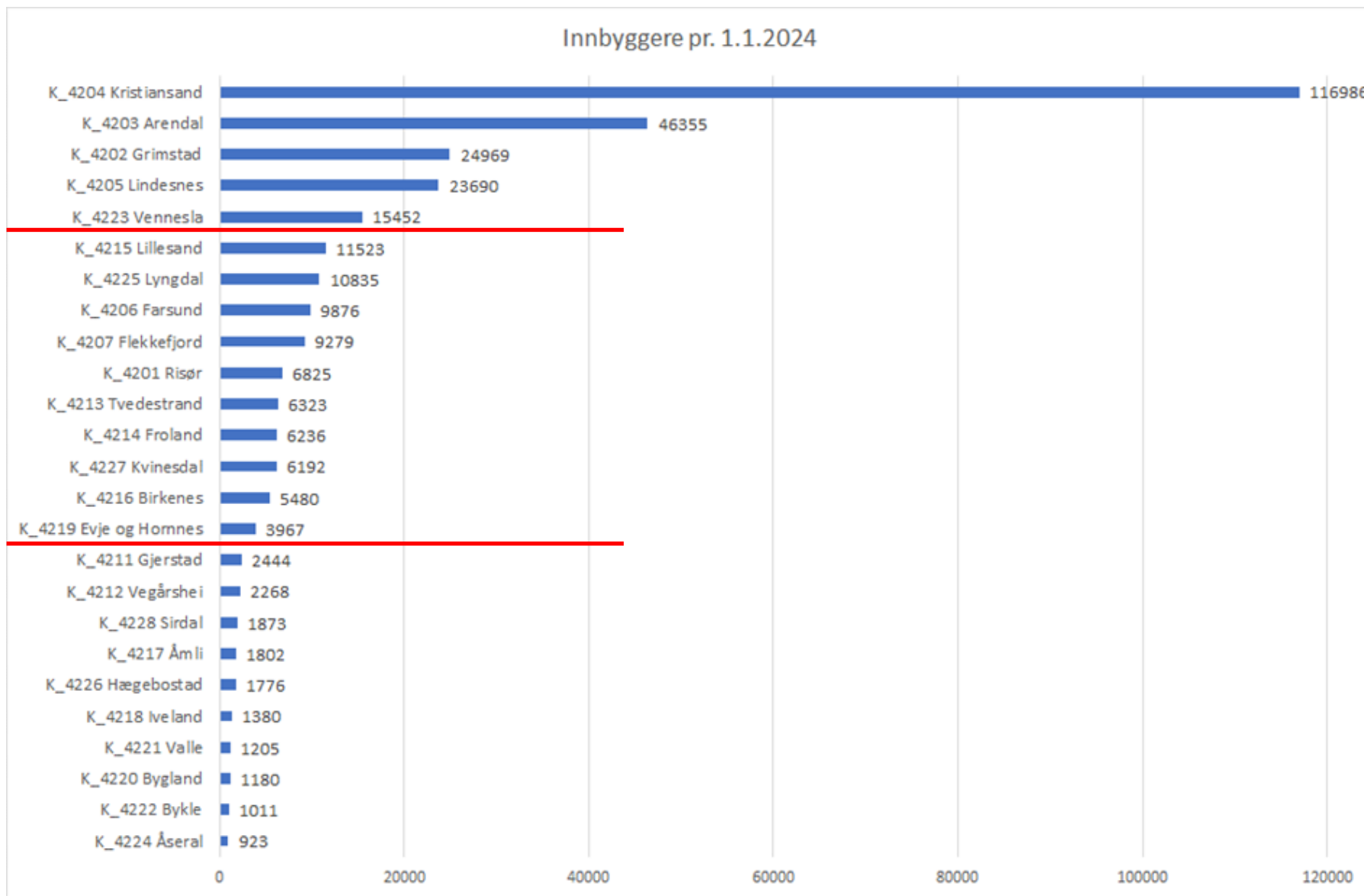
- Demografien
- Arbeidskraften
- Kompetansen
- Økonomien
- Klimaet
- Teknologien
- Beredskapen

Figur 4: Beregnet behov for tjenester mellom de største sektorene i kommunen 2000–2050 basert på dagens praksis. Kilde: SSB, framskriving MMMM 2022 og ressursbruk pr. årsklasse etter statens inntektssystem, metode Agenda Kaupang

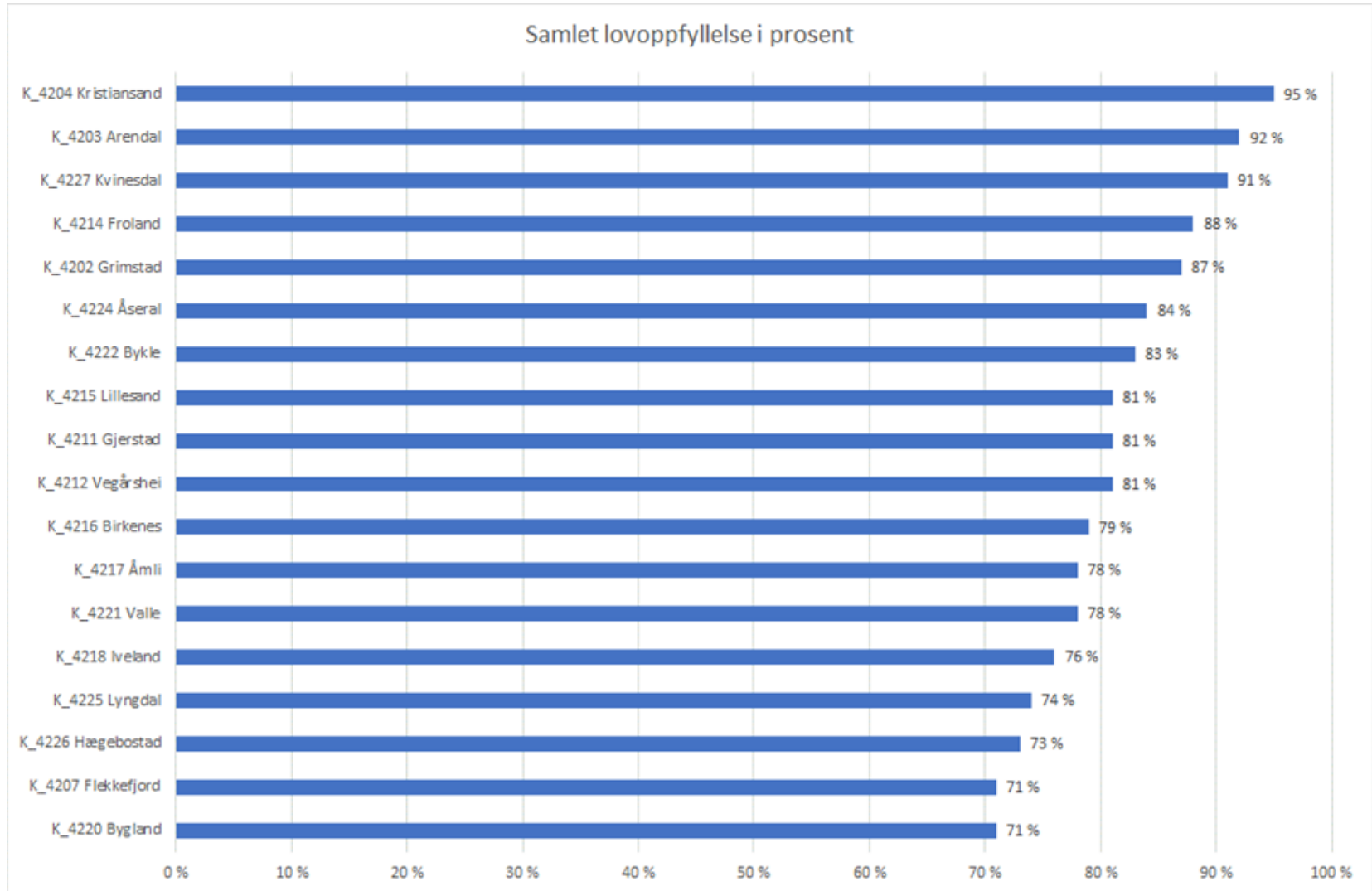
Alle må omstille

Dagens kommunestruktur

Forfall i generalistkommunen

Gjennomsnittlig lovoppfyllelse på 80 prosent, over 20 kommuner ligger under 70 prosent

Det nasjonale plansystemet virker ikke

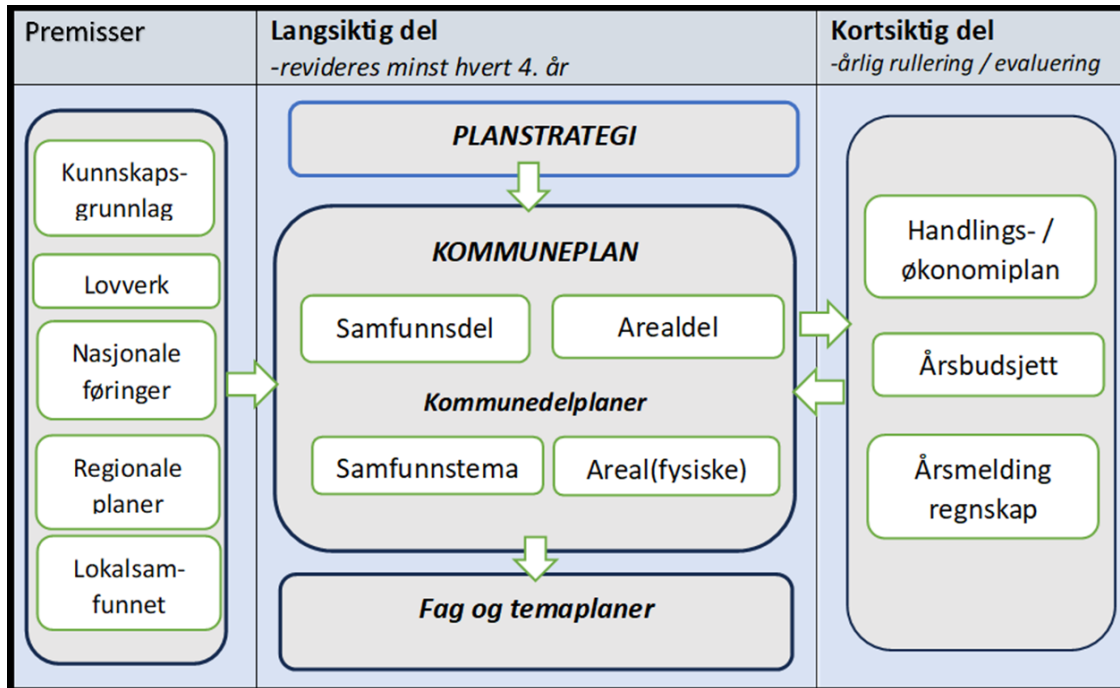
Lovoppfyllelse på 65 prosent

Kommuner uten lovpålagt styringssystem

Mange utdaterte areal- og samfunnsplaner

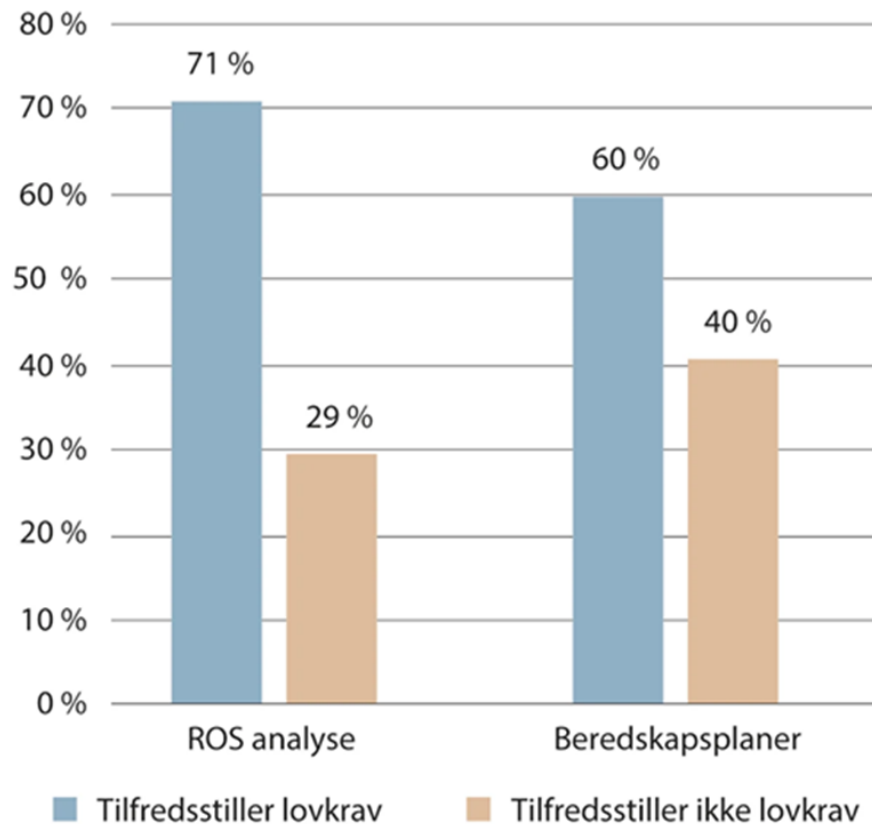
Konsulentvelde

Plankaos

Går ikke med 0,7 årsverk

God nok beredskap?

Hjelper det med 0,5
årsverk som
beredskapskoordinator i
hver kommune?

Figur 5.3 Andel kommuner som ivaretar lovkrav om oppdaterte planer for ROS-analyser og beredskapsplaner per januar 2021.

Kilde: Pedersen, Kjelsaas m.fl. (2022).

Kilde: Totalberedskapskommisjonen NOU 2023:17 Nå er det alvor

Ved veiskille

1. 0-alternativet
2. Interkommunalt samarbeid i fastere strukturer
3. Bygg en ny og større kommune
4. Staten overtar oppgaver
5. Avlastning fra fylkeskommunen
6. Oppgavedifferensiering

Inntil videre: Kommunene er forandringsledere

12 anbefalinger fra Generalistkommuneutvalget

NOU 2023:9 Generalistkommunesystemet

1. Utvalgets flertall mener større kommuner er det tiltaket som på best måte vil opprettholde generalistkommuneprinsippet og styrke generalistkommunene. Utvalgets flertall mener at
2. Utvalget mener det bør føres en aktiv politikk for interkommunalt samarbeid.
 - Utvalget mener det er behov for mer omfattende og langsiktig interkommunalt samarbeid i faste konstellasjoner. Utvalget anbefaler at det innføres en samarbeidsmodell særlig tilpasset slikt samarbeid i kommuneloven.
 - Utvalget mener mange kommuner særlig bør samarbeide mer på planområdet. For eksempel gjennom etablering av interkommunale plankontor.
3. Utvalget mener statlig detaljstyring bør reduseres. Statlig detaljstyring gir redusert handlingsrom for alle kommuner, og reduserer muligheten for prioriteringer basert på lokale behov og politiske ønsker.
4. Utvalget anbefaler at staten bør ta en mer aktiv rolle som tilrettelegger for at alle kommuner skal kunne ivareta sine oppgaver.
5. Utvalgets flertall mener at en særskilt oppfølgingsordning for kommuner med store og vedvarende utfordringer bør utredes nærmere.
6. Utvalget mener at tilstrekkelige og forutsigbare rammer og et omfordelende inntektssystem er avgjørende for opprettholdelse av generalistkommunesystemet også framover.
7. Utvalget mener at veiledningsrollen til fylkeskommunen bør tydeliggjøres og det bør gis mer praktisk bistand til kommunene i deres planlegging, der kommunene mangler kapasitet og kompetanse.
8. Utvalget mener at hovedansvaret for tilretteleggende samfunnsutvikling og arealplanlegging skal ligge hos kommunene. Fylkeskommunenes regionale planer bør i større grad bygge på kommunale planer.
9. Utvalget mener det må arbeides videre med opplæring og veiledning for å styrke kommunelovens intensjoner og rammevilkårene for god styring og ledelse.
10. Utvalget mener at innsatsen for innovasjon, omstilling, digitalisering og samarbeid med frivillig sektor, næringsliv og andre lokale krefter bør styrkes.
11. Utvalget mener det er viktig med en god bolig-, utdannings-, nærings- og distriktpolitikk som legger til rette for bosetting, kompetansebygging og verdiskaping i hele landet.
12. Utvalget mener det er spesielt viktig at staten har et særskilt fokus på de mest perifere og sårbare kommunene i nord.

Fire forvaltningsprinsipper

1. **Solidaritetsprinsippet:** Ingen kommuner bør isolere seg som tjenesteprodusenter og samfunnsutviklere
2. **Naboprinsippet:** Løsninger bør søkes sammen med nærmeste nabokommuner
3. **Kapasitetsprinsippet:** Befolkningsgrunnlag på minst 15-20.000 er ønskelig, så vidt geografisk mulig
4. **Funksjonalitetsprinsippet:** Det bør søkes mot helhetlige løsninger for integrerte by- og kommuneregioner

Anbefalt retning på fremtidig samarbeid

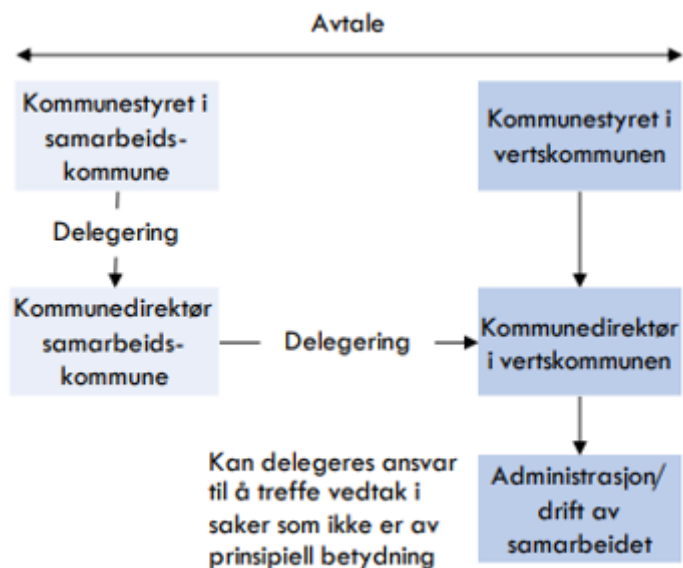

1. Bredere og mer systematisk
2. Faste partnere
3. Plantilnærming
4. Full digital fusjon
5. Felles organisering av kjerneoppgaver
6. Balansert samarbeidsmodell
7. Langsiktige avtaler

Tradisjonelt vertskommunesamarbeid

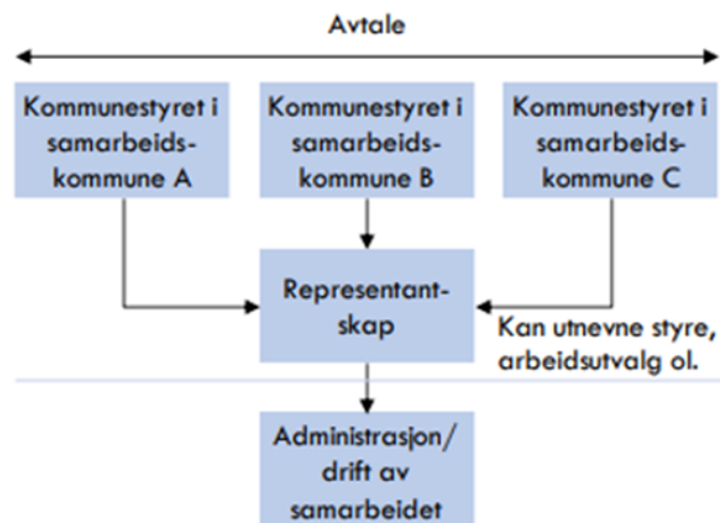
Figur 2-3: Administrativt vertskommunesamarbeid

Balansert samarbeid

Figur 2-5: Kommunalt oppgavefelleskap

Stegvis lokal prosess

- Egenprat om kommunens utfordringer og bærekraft
- Gjøre geografisk retningsvalg
- Nabopratt om forsterket samarbeid
- **Grunnavtale med mål og prinsipper for samarbeid**
- Utredning og implementering av samarbeidsområder